
HAYVAN ÖZGÜRLÜĞÜ VE **SOSYAL DEVRİM**

Brian A. Dominick
Çeviri: Barış Gün, İlksen Baysaling

Hayvan Özgürlüğü ve Sosyal Devrim

Brian A. Dominick

Çeviri: Barış Gün, İlkseñ Baysaling

Kapak Tasarımı: Oktay Ay, Doğuş Kara

fraksiyon.org

Önsöz: Devrim Araçlarını Bileme

Veganlığı benimsemek ve hayvan ürünleri tüketmeyi ve kullanmayı bırakmak bir sonuç değildir ama bir başlangıçtır; uygulayana, gündelik gerçekliklere farklı bir ışıkla bakmayı sağlayan yeni bir başlangıç fırsatıdır.

Ancak, insan olmayan hayvanların çektikleri acılardan ve vegan bir yaşam tarzının faydalarından bahsetmek, genellikle ilk tepki olarak karşı çıkılması nedeniyle, veganlar için çoğu kez ümit kırıcı bir durum olur. Veganlığa karşı çıkanlar, veganların insan-hayvan ilişkisine (radikal anlamda) bakışının yanlış olduğunu ve bunun ufukta bir toplumsal itaatsizliğe yol açacağını söylüyor. Eninde sonunda veganlığın hatalarının bariz bir şekilde ortaya çıkacağını ve fikrin ortadan kalkacağını öne sürüyorlar.

Garip bir şekilde, veganlığı eleştirenler aslında haklı.

Veganlığı “mantıksız” yapanın ne olduğu anlaşılmadıkça, kişi vegan olmanın ne demek olduğunu ardındaki gerçek mantığı anlayamaz. Veganlığın “yanlış” görülme sebebi, vegan olmayanların gözüyle sorgulanmadıkça, kişinin insanlığın insan olmayan hayvanlara karşı şiddet ve haksız davranışlarının yanlışlığını ortaya çıkarması da mümkün olamaz. Veganlık ilkeleri adaletsizlik başlığı altında bir bütün olarak yer almadıkça, kişi veganlığın gerekliliğini anlayamayacaktır.

Haklılar çünkü sadece kendin için veganlık, hedeflenen amacı yenilgiye uğratar.

Dolayısıyla sosyal kodların kırılması sonucu ortaya çıkan yabancılaşma, genellikle kişinin veganlığa bağlılığını “sorgulaması”nda yeterli olur.

Felsefi olarak, veganlık Batı düşüncesinin özünü oluşturan ideolojilere meydan okur. Sistemin kurumlarının insanları “kabul etmeye” programladığı akıl dışı inanç sistemlerinin aksine, veganlık ilkeleri bireyleri maruz kaldıkları dogmaya meydan okumaya ve merhamet ve adalet üzerinden yeni bir etik anlayışı ve değerler sistemi kurmaya davet eder.

Var olan inanç sistemleriyle yüzleşmek, devletin baskın sosyal paradigmasının gönüllü askeri olan bir toplum için oldukça korkutucu bir kavramdır. Bununla beraber, Brian Dominick’in bu makalede ortaya döktüğü gibi, eğer sosyal özgürlüğün getirilerinin gerçek değerini anlamak konusunda dürüstsek bu yüzleşme kaçınılmaz olacaktır. Veganlık, bu sürecin bütününde, sosyal devrim yapısının bir elemanıdır. Brian’ın makalesi tam da buna ışık tutmaktadır. “Hayvan Özgürlüğü ve Sosyal Devrim” merhamet, eleştirel düşünce ve akılcılığın oynadığı rolleri anlamak amacıyla, toplumu aynı anda yıkıp dönüştürme sürecinde çıktığımız yolda bize yardımcı olmak adına tasarlanan küçük bir çerçevedir. Bu dönüşüm çarkının hareket etmesiyle, Brian, kendi içimizdeki baskıcı ideolojilere meydan okumamız gerektiğini ve varlığımızın her yanını sarmalayan adaletsizlik ilişkisini ortaya çıkarmamız konusunda bizi teşvik ediyor.

Brian’ın inanışına göre hepimizin içinde bu kaçınılmaz sonuçlara varmak için gerekli araçlar bulunmaktadır. Veganlığa yaklaşan bir anarşist, anarşizme yaklaşan bir vegan veya her ikisi de olmamanız önemli değil. Tüm gereken; daha organize bir çabayla, kolları sıvayıp içimizdeki bu araçları bileyerek çizmeye başlamak, insanlığın adil bir toplumu oluşturduğuna dair dar bakışına meydan okumaktır.

Joseph M. Smith

***

Herkesin belli bir miktar zaman ve enerjisi var ve bir amaç uğruna aktif şekilde harcanan zaman diğer bir amaç için varolan zamanı azaltıyor; fakat insanlığın problemlerine zaman ve enerjilerini adayanların, tarım-şirket ürünlerinin boykotuna katılmasına hiçbir engel yoktur. Vejetaryen olmak hayvan bedeni yemekten daha fazla zaman gerektirmez... Vejetaryen olmayanlar “insanların sorunları önce gelir” dediklerinde, insanlar için ne yapıyorlar da bu onların çiftlik hayvanlarını acımasızca ve sömürerek harcanmasına destek olmaya devam ediyor diye merak etmekten kendimi alamıyorum.

Peter Singer

“Hayvan Özgürlüğü”

Giriş: Veganarşistler

Bir süredir, hayvan özgürlüğü ve bu alanda mücadele edenler hararetli tartışmalar ve eylemler içine girmiştir. Hayvan özgürlüğü teorisi ve aktivizmi, ana akım Sol tarafından nadir olarak kabul görüp ciddiye alınsa da, pek çok anarşist tarafından, haklı bir dava olmanın ötesinde, radikal kuram ve devrimci praksisin ayrılmaz ve vazgeçilmez bir parçası olarak kabul görmeye başlamıştır.¹ Aynı şekilde, pek çok vegan ve hayvan özgürlükçüsü anarşist düşünceden ve onun zengin geleneğinden etkileniyor. Bazı hayvan özgürlüğü aktivistlerine karşı, devletçi, kapitalist, cinsiyetçi, ırkçı ve yaşçı Sistem’in yalnızca insan olmayan hayvanlara değil onların insan savunucularına da karşı da gittikçe arttırdığı düşmanlığı bunun kanıtıdır. Nispeten yeni olan hayvan özgürlüğü çevresi, baskının gücünü, yani modern toplumun türçülüğü besleyen makinenin yağı olduğunu hızlı bir şekilde fark etmeye başlamıştır. Bu farkındalığın artmasıyla, hayvan özgürlükçüleri ve onların daha sosyal odaklı akranları olan anarşistler arasındaki ilişki de artacaktır. Bir zamanlar birbirinden tümüyle ayrı olduğunu düşündüğümüz mücadelelerimizin birbiriyle ortak ve bağlı olduğunu fark ettikçe, özgürleşme ve devrimin gerçekten ne demek olduğunu daha iyi anlayacağız. Geniş kapsamlı görüşümüz dışında, anarşistler ve hayvan özgürlükçüleri ortak stratejik yöntem de paylaşırlar. Demek istiyorum ki; gerçek anarşist ve hayvan özgürlükçüleri, herkes adına konuşsam da, görüşümüzü gerçekleştirmek için etkili olan her yolu denemeyi kabul edenlerdir. Hakkımızdaki genel görüşün aksine, manasız yıkım ve şiddetin istediğimiz sonucu getirmeyeceğini biliyoruz. Ama amaçları reformlarla sınırlı olan liberaller ve ilericilerin aksine, baskıcı toplumun yaratıcı dönüşümünü getirecek gerçek değişimin sadece yıkıcı güçle gelebileceğini kabul ediyoruz. İstediklerimiz her şeyi yaratabiliriz ve mümkün olduğunca pro-aktif olmalıyız. Aynı zamanda özgür yaratımın ancak var olanı yok ederek olabileceğini de biliyoruz.

Ben veganım çünkü hayvanlara merhamet duyuyorum; onları, insanların aksine, ele geçirilen değerli varlıklar olarak görüyorum. Ben bir anarşistim çünkü insanlara da aynı merhameti duyuyorum ve bu yüzden uzlaşıcı bakış açılarını, yarım yamalak stratejileri ve satılmış ideallerle yetinmeyi reddediyorum. Bir radikal olarak, hiçbir taviz vermeden hayvan ve insan özgürlüğüne yaklaşımım: kurtuluş yok tek başına!

---

¹ Praksis: Teori ve pratiğin birleşimi; bilinçli olarak toplumsal teori çatısı altında kök salan bir yaşam biçimi.

Bu makalede, toplumsal değişimi hedefleyen her türlü girişimin, yalnız toplumsal ilişkileri değil, insan olmayan hayvanlar dahil insan ve doğa ilişkisini anlaması gerektiğini göstermeyi amaçlıyorum. Aynı zamanda da, hayvan özgürlüğü için toplumsal devrimci çabayı derinlemesine anlamayan ve içselleştirmeyen bir yaklaşımın neden mümkün olamayacağını göstermeyi umuyorum. Hepimiz, eğer olabilirsiniz, “veganarşistler” olmalıyız.

***

Bazı hayvan hakları savunucuları, hayvan haklarının tanınmasının kürtaja karşı olmak anlamına geldiğini düşünüyor. Hiçbir şey gerçekten bu kadar uzak olamaz. Kürtaj, toplumda başka hiçbir yerde karşılaşılmayan eşsiz bir ahlaki problemi temsil ediyor. Doğmamış bebek hakları olan bir kişi olarak kabul edilse bile, gerçek şu ki bu ikincil hak sahibi, birincil bir başka hak sahibinin vücudu içinde yaşamakta – yani annenin. Hamileliği sonlandırma kararını ya anneye bırakacağız ya da kendisi hamile kalamayan beyaz erkek bir yasa koyucusuna veya hakime. Ataerkil toplumumuzda sahip olduğumuz seçenekler sadece bunlar. Bizim bakışımızda, baskıya karşı çıkmak, bizim seçenek hakkını savunmamız anlamına gelmektedir.

-Anna E. Charlton, Sue Coe & Gary Francione

“Amerikan Solu Hayvan Haklarını Desteklemeli: Bir Manifesto”

Sosyal Devrim Nedir?

“Devrim” anlam olarak kişiden kişiye değişir. Hatta “devrim”in ne anlama geldiği konusunda aynı fikre sahip iki insan bile bulmak mümkün değil desek yanlış olmaz. İşte devrimi güzel yapan şey de bence bu’dur.

Ben devrimden bahsederken, dramatik bir toplumsal değişime vurgu yapıyorum. Benim devrimim, devlet veya kapitalizmin yıkılması gibi dış dünyadaki objektif değişimlerle tanımlı değil. Bunlar yalnızca semptomlar olabilir. Bence devrim, dış dünyamızda olan bir şey değil. Tümüyle içsel ve kişisel bir şeydir.

Herkesin bir bakış açısı vardır. Her birimiz dünyayı farklı bir şekilde görürüz. Ancak, pek çok insanın bakış açısı, içinde yaşadığı toplum tarafından şekillenmiştir. Büyük çoğunluğumuz, dünyayı ve kendimizi, hayatımızı yöneten hükümet, aile, evlilik, kilise, şirketler, okul vb. kurumlar tarafından şartlanmış olarak görüyoruz. Ben bu kurumları oluşturan parçaların geneline Sistem diyorum —sadece göreceli bir azınlığın gücünün devamını sağlamak amacıyla var olan bir yapı. Elit tabakanın daha fazla güç arzusu ile yanıp tutuşan Sistem, iktidarını dünyanın geri kalanından baskı yoluyla besliyor.

Sistem, çoğunluk tarafından kabul gören ama çok nadir anlaşılan, daha az karşıt, pek çok farklı baskı türü barındırır. İlk olarak sınıf ayrımı vardır, yani ekonomik baskı; devletçilik, ya da siyasi otorite yoluyla insanların boyun eğmesi; cinsiyetçilik ve eşcinsellik, yani heteroseksüel (erkek) üstünlük ya da ataerkillik kaynaklı baskı; ırkçılık, etnik köken kaynaklı baskıcılık için kullanılan genel bir terimdir. Çoğunluk tarafından bilinen bu baskı türlerine ek olarak, yaşa bağlı ayrımcılık vardır, yani yetişkinlerin çocuk

ve gençlerin üzerindeki hakimiyeti ve son olarak; insan merkezilik kaynaklı baskıcılık vardı, yani türçülük ve çevre yıkımı.²

Tarih boyunca, Sistem bu baskı dengelerine dayalı olarak varlığını sürdürmüş ve bunların sonucu olarak gücünü arttırıp yoğunlaştırmıştır.³ Sonuç olarak, her bir baskı türü bir diğerine bağımlı hale gelmiştir. Bu, farklı baskı türlerinin güç ve dayanıklılığını arttırarak birleşmesine imkan tanımıştır.

Sosyal çevremizi oluşturan kurumların arkasındaki güç, aynı zamanda ırkçılığın ve türçülüğün, cinsiyetçiliğin ve sınıf ayrımcılığının vb. arkasındaki güçle aynıdır. Dolayısıyla, çoğumuzun Sistemin kurumlarının bir ürünü olduğunu, sosyal çevremizin baskıyı içimizde besleyecek şekilde kurgulandığını varsaymamız uygun olacaktır.

Devrim, küçük yaştan beri bize aşılana inanç ve sahte değerlere, yapmayı ve yapmamayı öğrendiğimiz davranışlara meydan okuma sürecidir -bir eylem değil. Düşman biziz; kafamızın içindeki zalimlere karşı gelince devrim olacaktır -kurduklarının çöküşünü sokaklarda izlemek, birlik içinde ve sınır tanımadan devrim yaptığımızın (keyifli!) bir işareti olacaktır. Sosyal devrim, içsel süreçlerin bir toplamıdır.

İçinde yaşadığımız koşulların radikal toplumsal değişimi, sadece böyle bir devrimin sonunda gerçekleşebilir.

Radikal Veganlık

“Radikallik” ve “veganlık”, anlamı çoğunlukla çarpıtılan iki kelimedir. Dar görüşlü, benmerkezci liberallerin bu kavramları kendilerince kullanmaları, onların başta sahip oldukları potansiyel güçten çok şey götürmüştür. Yine de bu kavramların “gerçek” anlamlarına dair bir tekel iddia etmeden, kendi kişisel tanımımı ortaya koyacağım.

Radikallik ve aşırı uç olmak, genel kanının aksine kesinlikle eş anlamlı değildir. “Radikal” kelimesi, Latince “kök” anlamına gelen “rad” kökünden türemiştir. Radikallik, sağda veya solda, ideolojik fanatikliğin bir ölçü birimi değil, aksine toplumsal problemlere bir yaklaşım şeklini tarif eder. Radikal, tam anlamıyla etki bırakabilecek bir çözüm için problemin köküne inen kişidir.

Radikaller amaçlarını reformlarla sınırlamaz. Onlarını işi, mağduriyete neden olan baskıların sonucunda ortaya çıkan sefaletin acılarını hafifletmek değildir. Bu görev genelde liberallere ve ilericilere bırakılmıştır. Reformlarla sıkça gelen belli kazanımlar olduğunu kabul etmekle birlikte, radikal için, eksik hiçbir zafer tatmin edici bir son olamaz - son, baskının kökünde oluşan devrimsel bir değişim demektir.

Benim tanımım, saf vejeteryanlık bir veganlık değildir. İnsan olmayan hayvanların ürünlerini yemeyi reddetmek, harika bir hayat seçimi olsa da, bir veganlık değildir. Vegan, seçimlerini hayvan zulmünün gerçekte ne olduğuna dair radikal bir anlayışa dayanarak yapar ve hayat tarzı seçimi son derece bilinçli ve politiktir.

² Başka pek çok baskı ve ayrımcılık türü (sağlamcılık vb.) vardır. Burada bahsettiklerim, Sistem’i güçlendiren en belirgin ve net adaletsizlikleridir.

³ Gerçi, bazı topluluklar bugün Batı’nın yaptığı kadar kendini ortaya çıkarmamıştır.

Örneğin, kendine vegan diyen birinin, şirket ürünlerini kayıtsızca tüketip, hayvanların çaresiz ama insanların öyle olmadığını söylemesi sıklıkla rastlanan bir durum değildir.⁴ Pek çok vejetaryen, insan özgürlük mücadelelerinin haklılığını göremiyor veya onları kendini savunamayan hayvanların karşısında daha az önemli (ikinci planda) görüyor. Bu düşünce şekli liberal vejetaryenlerin sadece insanların çektiği eziyetleri değil, aynı zamanda kapitalist sistemin her alanıyla hayvan endüstrisinin içiçe geçen konular olduğunu kavrayamadıklarını gösteriyor.⁵

Kendilerine vegan veya hayvan hakları aktivisti diyen pek çok insan, benim tecrübeme göre, sosyal bilimler konusunda ya hiçbir şey bilmiyor ya da yok denecek kadar az bilgiye sahip; ve çoğunlukla da toplum ve insan olmayan doğa arasındaki bağ ile ilgili "bildikleri" şeye yanlış bir anlam yükleniyor. Örneğin, veganların dünyada açlığın sebebinin çiftlik hayvanı tüketimi olduğunu söylediklerini duymak nadir bir şey değil. Nihayetinde, ABD'nin tahıl üretiminin %80'i sığırlara yem olarak veriliyor ve bu dünyadaki aç insanları doyurmak için yeter de artar bir miktar. Dolayısıyla, ABD'deki insanların hayvanları yemeyi bırakması durumunda başka yerlerdeki açların doyabileceği sonucuna varmak oldukça mantıklı. Vegan gurusu John Robbins bu inanca sahiptir. Ama bu tamamen yanlış! Kuzey Amerikalılar önümüzdeki yıl et yemeyi bırakırsa eğer, neredeyse açlık çeken bir insan bile ABD toprağında yetişmiş yeni ve serbest tahıllarla karnını doyuramaz. Bu, "nüfus artışı" problemi gibi, Dünya'daki açlık problemi yüzündendir yani durum hiç de görüldüğü gibi değil. Bu problemlerin kökünde kaynakların yetersiz oluşu değil, kaynakların paylaşımı sorunu yatıyor. Elit kesim, kıtlığı -kaynakların arzının kontrol altında olmasını- iki sebepten ister. İlk olarak, arz arttıkça malların piyasa değeri düşecektir. Şu an çiftlik hayvanlarının beslendiği tahıl birden bire kullanılabilir olursa eğer bu değişiklik tahıl fiyatlarını yerlere düşürecek ve kâr marjını yok edecektir. O zaman da tahıl pazarına yatırım yapan elitler, hayvan pazarına yatırım yapan elitlerin çıkarlarıyla doğrudan ilişkili olabilecek. Vejetaryenler sebze ve tahıl çiftçilerinin iyi, hayvan yetiştiricilerinin aşağılık olduğunu düşünmeye yatkındır. Oysa gerçek şu ki, sebze de bir maldır ve sebze endüstrisinde maddi çıkarı olanlar, daha çok üretip daha az kâr edecek ise ürünlerini piyasaya çıkartmayacaktır.

İkinci olarak, ulusal ve küresel yiyecek dağıtımını politik bir araçtır. Hükümetler ve uluslararası ekonomik oluşumlar yiyecek ve su tedarikini halkı kontrol altında tutmak için manipüle etmektedir. Zaman zaman da, açlık sorunu çeken insanların zayıf ve uslu olmaya devam etmeleri için yiyecek uzak tutulur. Başka bir zaman da, ayaklanma sınırındaki bir topluluğu yatıştırmak için yiyecek dağıtımını bir strateji olarak görülebilir. Bütün bunlar bilinince, özel sektör çıkarları gözetilerek oldukça sıkı kontrol altında olan ABD'nin, "sanayiye çöküşten kurtarmak" adına, tahılı üretmemek için mali destek

---

⁴ Pek çok ülkede, insanların insani çalışma koşullarına karşı talepleri askerler tarafından engellenir. Bu çağda, bu olaylar sözde "Üçüncü Dünya" ülkelerinin - ya da onu yöneten zenginlerin- Batı'dan yatırım teşviki istemesiyüzünden oluyor. Popüler iş gücünün yetersizliği en iyi şekilde, onun politik bir silah olarak kullanıldığını göstererek verilebilir. Bu ülkelerdeki, insan işgücü "kaynakları"na yaklaşım, bizdeki insan olmayan hayvan "kaynakları"na yaklaşımımızdan korkutucu şekilde daha iyidir. Kuzey Amerika'daki bir marketten bu koşullar altında yapılan bir ürün almak, dolaylı olarak bu koşulların devamlılığı sağlanır ve bu yüzden gerçek vegan değildir.

⁵ Kendine vegan diyen pek çok kişi böyle düşünüyor ve bu çok üzücü. Ben onlara "liberal vejetaryenler" diyorum çünkü çok basitçe, hayvansal ürünler tüketmeseler de bu onların yaşam tarzlarıyla zalimliğe karşı herhangi bir bütüncül bir tavır aldıklarını asla göstermiyor. Tam şu anda, geç kapitalizmin büyük pazarlarından kaçış yoktur. Ancak, eylemlerimizin etkilerini anlamayı başarıp onları hayat tarzımıza adapte eder ve yönlendirebilirsek bir uzlaşma noktası vardır. Başka bir deyişle, şiddet tüketimini sınırlamak için vejetaryenlik dışında başka yollar vardır. Ne tüketiyorsan o'sun.

sağlayacağını tahmin edebiliriz. Çiftçiler, tahıl yetiştirmemek veya yetiştirdikleri tahılları yok etmek için maddi yardım almayı isteyecektir. Et endüstrisini boykot edip, açığa çıkacak kaynakların açları doyurmak için kullanılacağını ummak yeterli değil. İnsanların ihtiyaçlarına karşılık verecek bir sistem oluşturmak zorundayız, bu da sosyal devrim anlamına gelir. Hayvan ve insan istismarı arasındaki pek çok bağlantıdan sadece biri olsa da topyekün bir devrim ihtiyacını net bir şekilde ortaya koyuyor. Hayvanlar ve insanlar arasındaki devrim ilişkisi oldukça kit bir kapsamda ele alınıyor ve hatta modern toplumun doğası gereği kötüye kullanılıyor. Hayvanların istismar edilmesinin en baş sebeplerinden biri hayvanların suistimalinin kazançlı olmasıdır. Vejeteryanlar genelde bu kadarını anlama eğiliminde. Ancak et endüstrisi (süt ürünleri, canlı hayvan deneyleri vs.) tek başına bir varlık değil. Et endüstrisi, pazar ekonomisine dayalı kapitalizm yok olmakça ortadan kalkmayacaktır, hatta ikinci konu bu duruma ortam sağlamakta ve ön ayak olmaktadır. Ve kapitalistlere, hayvan istismarından gelen kolay kazanç karşı konulamaz gelir.

Kazanç arzusu hayvan istismarını teşvik eden tek toplumsal faktör değildir. Hatta ekonomi, sosyal ilişki şeklinin yalnızca bir tanesidir. Buna ek olarak, politik, kültürel ve bireylerarası ilişkiler de hayvanların insanlar tarafından kullanılmak için var olduğu algısını göstermeye yeter.

Hristiyan İncili ve Batı dinleri, insanların insan olmayan emsallerini kendi ihtiyaçları için kullanabilmelerine izin veren “kutsal hak” kavramı referanslarıyla doludur. İnsan ihtiyacının hayvanları istismar etmek olduğunu düşünmek tarihin tam bu noktasında bile tamamen bir saçmalıktır. İnsan olmayan hayvanların acılarından kazanabileceğimiz şey çok azdır. Artık onlara karşı duyduğumuz ihtiyacın çok ötesinde evrilmiş olsak da, bir zamanlar Tanrı onları kullanabileceğimizi iddia ettiği için bu böyle devam ediyor.

Canlı hayvanlarla deney yapanlar, insan olmayan canlıları kullanarak öğreneceklerimiz olduğunu iddia eder ve hisseden canlılara işkence edilmesini ve onların katledilmesini bu iddia üzerinden haklı göstermeye çalışırlar. Radikallerin, veganlar gibi, hayvanlardan öğreneceğimiz tek şeyin çevremizle nasıl huzur içinde ve sağlıklı bir ilişki içinde yaşayabileceğimiz olduğunu anlaması gerekiyor. Hayvanları kendi doğal ortamlarında gözlemlemeli ve onların doğayla ilişkilerini, mümkünse, kendi ilişkimize uygulamalıyız.

İnsanlar ve doğa arasındaki uyumun böyle anlaşılması, bir gün, “bilim” adı altında kanser tedavisi için hayvanlara işkence yapmaktan çok daha fazla hayat kurtaracak ve çok daha fazla hayatı anlamlı kılacaktır. Sonuçta, birçok kanser türünün kökünde doğanın insanlar tarafından acımasızca kullanılması yatmaktadır. Hiçbir radikal, böyle bir problemin çözümünün doğa tahribatı yoluyla hayvanlar üzerinde deney yaparak geçeceğini düşünemez.

İrkçilik ve türçülük arasındaki -renkli insanlar ve hayvanlara karşı bir tutum- bağlantılar da açık bir şekilde ortaya konulmuştur. Marjorie Spiegel *Korkunç Karşılaştırma: İnsan ve Hayvan Köleliği* [The Dreaded Comparison: Human and Animal Slavery] adlı kitabında, insanların hayvanlara karşı olan davranışları ve beyazların “aşağı ırklara” karşı davranışlarını arasındaki şaşırtıcı paralelliklere dikkat çekiyor, bu davranışların ezen ve ezilen arasındaki aynı temel ilişkilere dayandığını iddia ediyor. Spiegel, beyazların beyaz olmayanlara karşı davranışlarının tarihsel olarak korkutucu derecede insanların insan olmayanlara karşı davranışlarıyla benzerlik gösterdiğini belirtiyor. Bu baskılardan birinin geçerli olup diğerinin olmadığına karar vermek bilinçli olarak kişinin dünya algısını sınırlandırmasıdır; çoğunlukla kişisel olarak daha kolay olduğu için, kendini

gönüllü cehalete mahkum eder. “Her seferinde bir dava” der monist⁶ düşünür, sanki bu ilişki dinamikleri birbirinden arındırılabilirmiş gibi.

İnsan merkeziliğin getirdiği ataerkil ve türücü yaşam biçimiyle inşa olan erkek egemenliği, Carol Adams’ın *Etin Cinsel Siyaseti* [The Sexual Politics of Meat] adlı kitabında şiirsel bir açıklıkla yazılmıştır. Feminizm ve veganlığın pek çok ortak noktası ve birbirlerinden öğrenecekleri çok şey vardır. Ataerkil bakış ve hayvanlara yapılan muamele arasında somut karşılaştırmalar yaptıktan sonra Adams, vegan ve feminist yaşam biçimleri arasındaki derin bağlantıyı anlatır ve okuyucularını farkındalığa davet eder.

Kişilerarası ilişkiler ve insan-hayvan arası ilişki arasındaki ilişki ayrıntılı incelenmedi, bildiğim kadarıyla, yetişkinlerin çocuk ve genç bireylere davranışı ve yetişkinlerin yaşlılara davranışı da buna eklenebilir. Bütün durumlarda da, baskıya uğrayan, davranışlarının sorumluluğuna sahip olmayan biri olarak görülüyor. Örneğin; çocuklar ve yaşlılar zayıf ve yetersiz olarak (sorumluluk konusundaki asıl potansiyellerine bakılmadan) benzer görülüyor. Yaşlılığın temelinde yetişkin-egemenliği (adultocracy) adını verdiğim, erişkinliğin yaşlı veya gençlerde bulunmayan bir sorumluluk olduğu görüşü hakimdir. Hayvanlar gibi, yaşlılık yüzünden ezilenler de bireysel özelliği ve değeri olmayan nesne muamelesi görüyor. Fırsat buldukça sömürülür, “şirin” oldukları düşünüldüğünde şımartılır ama kendilerine neredeyse hiçbir zaman yetişkin insan olarak saygı gösterilmez. O çocuk, yaşlı ve hayvanlar, yaşayan, düşünen, hisseden varlıklar oldukları bir şekilde yetişkinin baskı ve güç arayışı sırasında kaybolup gider. Ataerkillikten pek de farklı olmayan, yetişkin-egemenliği de resmi bir hiyerarşi gerektirmiyor: Mağdur edilenin mağdur edenden daha az değerli olduğuna ikna ederek kendi hakimiyetini sağlar. İnsan olmayanlar da kolayca değersizleştirilebilir. Onları basitçe kişisel özelliklerini geliştirebilecek özgürlükten mahrum bırakmak bu yönde atılacak büyük bir adımdır. Devletin hayvanları sömürenlerin yanında olduğuna şüphe yoktur. Birkaç istisna dışında, kanunlar net bir şekilde hayvan karşıtıdır. Bu et ve süt ürünleri endüstrisinin, canlı deneylerin ve hayvanların savunma sanayisinde kullanılmasının teşvik edilmesiyle olduğu kadar hayvan sömürüsü endüstrisine direnenlere karşı tavırla da ortaya konulmaktadır. Siyasetçiler, devletin neden hayvanları koruması gerektiğini hiçbir zaman anlamayacak. Sonuçta sosyal hayatın her aşaması onların suistimalini onaylamakta ve buna destek olmaktadır. Seçmenlerin (insan) anlık çıkarları doğrusunda hareket etmek her zaman için, her halükârda absürt, henüz oy hakkına sahip olmayan dev bir hayvan krallığının çıkarlarına aykırı davranılmasına yol açacaktır.

Bu noktada anarşist sorar, eğer her bir hayvana oy hakkı verilir ve hayvanların korunma ihtiyaçları bu oy verme süreciyle ortaya konulursa, daha iyi bir toplum mu olacağız? Gerçekten devletin insanlar ve hayvanlar arasında durmasına mı, yoksa böyle bir bariyere olan ihtiyacın ortadan kalkmasına mı ihtiyacımız var? Çoğumuz, hayvanların tüketimi konusuna insanları zorlamadan karar vermesinin en etkin seçenek olduğu konusunda hem fikirizdir. Eğer alkol yasağı bu kadar suça ve şiddete sebep oluyorsa, et

---

⁶ Monist: Bir zülmün diğerinden daha önemli olduğunu ileri süren herhangi bir toplumsal teori; devrime tek odaklı bir bakış açısı ile yaklaşmaktır.

yasağının nasıl bir sosyal çatışmaya sebep olacağını bir düşünün. Nasıl ki uyuşturucuyla savaş, kimyasal bağımlılık ve bununla birlikte ortaya çıkan “yeraltı dünyası” problemleri üzerinde en ufak bir düzelmeye sebep olmayacaksa, yasalar kullanılarak yapılacak herhangi bir etle savaş da hayvan sömürsünü azaltmaya yol açmayacak; yalnızca daha fazla probleme sebep olacaktır. Problemin kökünde, sosyal olarak güçlendirilen, gerçekte hiç de ihtiyacımız olmayan bir şeyi üretmek ve tüketmek arzusu vardır. Şu anki toplumumuz bize uyuşturucuya ve ete “ihtiyacımız” olduğunu söylüyor. Bizim yapmamız gereken ise o toplumu yok etmek!

Vegan, insan olmayanların sömürsü monist bir anlayışının ötesine geçmeli ve bunun köklerinin insanlar arasındaki sosyal ilişkilerde olduğunu anlamalı. Dahası, yaşam biçimini, insan sömürsüne karşı direnişi içerecek şekilde genişletmeli.

***

Buraya, yani hayvanat bahçesine, bu hipnotik cazibe mekânına insanlar, kendi içgüdülerini kafeslerde, steril bir ortamda görmek için gelirler. İnsan türüne ait olan, ancak kapitalizm tarafından bastırılan her şey güvenli bir şekilde hayvanat bahçesinde yeniden ortaya çıkar. Saldırganlık, cinsellik, hareket, şehvet, oyun ve tam da özgürlük dürtüsü erkek, kadın ve çocukların yabancılaşmış eğlencesine meze edilmek için kısıtılıp sergilenir. İşte insanlığın istek duyduğu her şeyin, insan varlığının gerçekliğinden ayrıştırıldığı derecede var olduğu zararsız bir gösteri... Kölelik koşulları hemen şu soruyu akla getirir: Kurtuluş olasılığı nedir? İnsanlar ve hayvanlar arasındaki devrimsel dönüşümün bugün şartlarında düşünülemez olduğunu söylemeye pek gerek yok.

Sürrealist Grup

Siyahların (veya baskı altındaki bir başka grubun) acılarıyla karşılaştırma yapılması, yalnızca hayvanların nasıl olduğuyla ilgili yanlış kavramlara sahip türcü için hakaret edicidir. Ezilen kardeşleriyle karşılaştırılmaktan rencide olan, zalimlerin propagandasına kanmış demektir. Hayvanlara olan benzerliklerimizi reddetmek, kendi gücümüzü küçümsemek ve reddetmek demektir.

Marjorie Spiegel

“Korkunç Karşılaştırma”

Günlük Hayatta Şiddet

Çok az insan karşı gelecektir ki, toplumumuz büyük ölçüde şiddete dayanmaktadır. Görünüşe göre, ne tarafa dönsek orada şiddet, kurumsal güçler tarafından kontrol edilen medya imajları vasıtasıyla katlanarak artan bir algı mevcut.

Şüphesizdir ki, kültürümüzün ve varlığımızın bir parçası olan bu şiddetin, üzerimizde belki de hiçbir zaman gerçek manada anlayamayacağımız boyutta derin etkileri vardır. Şiddete maruz kalanlar doğal olarak büyük bir güçsüzlük hissinden muzdariptirler. Gücün sosyal bir kavram olmasından ötürü, biz insanlar bunun bizim için ne anlama geldiğini gerektiği gibi anlamıyoruz. Gücümüzde azalma hissettiğimizde tipik tepkilerimizden biri arta kalan kısıtlı gücümüzü öne çıkartmak oluyor. Baskının

etkilerini içselleştirdiğimiz vakit, onları da genellikle sadece birer zulm edici haline dönüşmek amacıyla beraberimizde taşıyoruz. Özellikle kendileri sömürülen kurbanların genellikle suç işleyen kişiler haline dönüştüğü de talihsiz bir gerçektir. Bu sömürü fiziksel şiddet biçimini aldığıında, kendisini sıklıkla daha fazla şiddete çevirir.

Bunu göz önünde bulundurarak –evcil hayvanlara kötü muamele etmek gibi doğrudan ya da et yeme alışkanlığından ötürü dolaylı biçimde- hayvan istismarının sosyal şiddetle ilintisini açıkça görebiliriz. Kötü muameleye maruz kalmış insanlar diğerlerine karşı da aynı şekilde kötü muamele etmeye eğilimlidirler ve hayvanlar en kolay ve savunmasız kurbanlar arasındadır. Bu durum, hayvanların refahı konusunda endişe eden insanlar tarafından sosyal baskıya karşı mücadele verilmesi için bir başka nedeni gözler önüne sermektedir.

Dahası, bu sebep-sonuç dinamiği iki yönlü işlemektedir. Hayvanlara karşı -yine doğrudan veya dolaylı olarak- şiddet gösteren kişilerin diğer insanlara karşı da şiddet göstermeye meyilli oldukları kanıtlanmıştır. Örneğin vejeteryan diyetle beslenen kişiler et yiyen kişilere nazaran genel anlamda daha az hiddet doludurlar. Evcil hayvanlarına kötü muamele eden kişiler de genellikle bununla yetinmezler –çocukları ve partnerleri sıklıkla bir sonraki hedefleridir.

İnsan olmayan hayvanlara eziyet eden bir toplumun, insanlara eziyet etmeyen bir toplum haline gelebileceğini düşünmek anlamsızdır. Bu sebeple hayvanlara karşı kötü muamelenin farkında olmak radikal bir sosyal değişim için olmazsa olmaz koşuldur.

* * *

Bu yüzyılın başlarında, Thomas Edison elektrik gücünü ve sinema kamerasının etkisini göstermek için bir yol bulmuştur. Bir filin halka açık infazını filme almıştır.

-Larry Law

“Muhteşem Zamanlar: Hayvanlar”

Günlük Hayatta Ötekileştirme

Baskının kökeninde ötekileştirme vardır. İnsanlar sosyal yaratıklardır. Şefkat duygusunu hissetme yetisine sahiptir. Sosyal refahı, ortak menfaatlerin olduğunu anlayabiliriz. Diğerlerine karşı empati kurabilmemiz sebebiyle, bizi toplumlar, topluluklar ve bireyler olarak birbirimizle ya da insanı doğayla yarıştıracak olanlar, yaptıklarımızın etkilerinden bizi uzaklaştırmalıdır. Bir insanı bir başkasına acı çektirmesi için ikna etmek zordur. Bir insanın, bir insan olmayan hayvana sebepsiz biçimde zarar vermesi ya da kendi doğal çevresinde yapılan bir yıkıma doğrudan katılması için ikna etmek ise daha da zordur.

Bir toplum bir diğer toplumla savaşa girdiğinde, her birine ait liderlerin “kitleleri” karşı toplumun değersiz ve insanlık dışı olduğuna inandırması kaçınılmazdır. Dahası, liderler savaşın gerçek sonuçlarını da insanlardan saklamalıdır: kitlesel şiddet, yıkım ve katliamlar. Savaşlar başka yerlerde gerçekleşir ve bize öğretilen de orada ölen “yabancıların” bunu hak ettiği.

Sosyal ilişkilerde ezici dinamikler her zaman baskıyı yapan tarafın baskı altındaki taraftan açıkça ayrı tutulduğu biz-onlar ikiliğine dayanır. Ezen kısım için “biz” üstün ve imtiyazlıdır. Zengin kısım servetlerinin “adil” ve “dürüst” yöntemlerle kazanıldığını “bilir”. Örneğin, hem ezen, hem ezilen taraf fakirliğe sebep olanın insanın kendi yetersizliği ve beceriksizliği olduğuna inanmaya itilir. Ekonomik imtiyazların otomatik olarak eşitsizliğe zemin hazırladığı gerçeği göz ardı edilir. Aslında, kimilerine hakından fazlasını alma ayrıcalığı verildiğinden ötürü, diğerlerine yeterli pay düşmez. Fakat varlıklı kesim bu gerçekten uzaklaştırılmıştır. Böyle de olmak zorundadır, aksi halde kendilerinin de içinde bulunduğu eşitsizlik kavramı doğrulanmazdı. Bu her ezici dinamik için aynıdır. Böyle olmak zorundadır.

Vegan, insanların hayvan tüketiminin ve sömürsünün ötekileştirme ile kolaylaştırıldığını anlar. Eğer bu tür bir tüketimin *gerçek* etkilerini anlasalardı insanların şimdi olduğu gibi –hayvanların zararına ve acı çekmesi pahasına- yaşamaları mümkün olmazdı. Geç dönem kapitalizmin tüketiciyi üretim sürecinden elimine etmesinin sebebi tam olarak budur. İşkence bir başka yerde, (sıkıca) kapalı kapılar ardında sürüp gider. Bu işkencenin kurbanları ile empati yapmalarına izin verilseydi, insanlar yaşamlarına günümüzdeki gibi devam edemezlerdi.

İnsanlar veganlığın ardındaki basit mantıktan bile uzak tutulmalıdırlar. İnsan ve “hayvan” arasında (sanki kendimiz de hayvan değilmiz gibi!) biz-onlar ikiliğini sağlayabilmek için, bu yanlış ikiliği aşmak amacına hizmet eden basit argümanları duymamıza bile izin verilmemeli.

Bizlere insanların karmaşık dil bilgilerini ve çetrefilli akıl yürütme stillerini kullanabileceği öğretildi. İnsan olmayanlar bunları yapamaz. İnsanlar insandır, tüm diğerleri ise en iyi ihtimalle yaratıktırlar. Hayvanları insanlardan aşağı yapan doğa değil, insanların hayvanların değerini bilinçli olarak düşürdüğü bir süreç olan aktif insandışılaştırmadır. Neticede konuşma veya “entelektüel” bağlamda akıl yürütme kabiliyetinin olmaması, bebekleri veya ileri derecede zihin yavaşlığından muzdarip insanları her gün milyonlarca insan olmayan canlının çektiği eziyete maruz bırakmıyor.

Kabul etmek gerekir ki, insan ve hayvan arasındaki ikilik bilimsel olmaktan çok keyfidir. “Beyaz” ve “siyah” ya da “kırmızılar” veya “sarılar” arasında; yetişkin ve çocuk arasında; kadın ve erkek arasında; heteroseksüel ve homoseksüel arasında; yerli ve yabancı arasında ortaya çıkan ikilikten farkı yoktur. Çizgiler dikkatsizce fakat sinsi amaçlarla çizilmektedir, ve bizleri çizginin bir tarafında olduğumuza ve bu çizginin başlangıç çizgisi olduğuna inandırarak yetiştiren kurumlar tarafından tasarlanmaktayız.

Günlük yaşamda en temel aktivitelerimizin sonuçlarından uzak tutuluruz. Marketten yiyecek bir ürün aldığımızda, içindekiler listesini okuyabiliriz ve genellikle üretim aşamasında hayvanların eziyete maruz bırakılıp bırakılmadığını ve/veya öldürülüp öldürülmediğini söyleyebiliriz. Fakat o ürünü üreten kişiler hakkında ne öğreniriz? Acaba kadınlara erkeklerden daha az mı ücret verilmiştir? Acaba fabrikada beyazlar zencilere boyun eğdirmiş midir? İşçiler arasında bir birlik veya kolektif çalışma girişimi başarısızlığa uğramış mıdır? Yaşamak için ihtiyaç duyduğu ücreti isterken yüzlerce insan grev hattında katledilmiş midir?

Bir erkek olarak ben, bir kadınla veya kendimden genç biriyle karşı karşıya geldiğimde, ataerkil toplum tarafından koşullandırılmış olmam sebebiyle dominant ve otoriter mi oluyorum? “Beyaz” bir insan olarak kendimi (bilinçaltında da olsa) “siyahlardan” “üstün”

görüyor muyum? Aslında doğası gereği bir şekilde benden farklı insanların renklerine mi bakıyorum? Bunlar kendi kendimize sormamız istenmeyen sorulardır. Fakat sormalıyız. Ötekileştirmenin üstesinden gelmek için gözümüzü açıp, sadece etrafımızdaki dünyaya yönelik değil, aynı zamanda kendi fikirlerimize, bakış açımıza ve eylemlerimize yönelik de eleştirel olmalıyız. Kafalarımızın içindeki zalimi yok etmek için sürekli olarak inanç ve varsayımlarımızı sorgulamalıyız. Bireyler olarak kendimize sormamız gereken, eylemlerimizin etkileri sadece kendi çevremiz üzerinde mi yoksa doğal ortamımıza da yansıyor mu?

Sömürünün önemli bir bileşeni olan ötekileştirme tümenden yok edilmelidir. Mezbaha ve deney laboratuvarlarındaki eziyetleri görmezden gelebildiğimiz sürece, Üçüncü Dünya kırsal bölgelerindeki şartları, yoksul mahalleleri, tacizci ev halkını, otorite yanlısı sınıfı ve bu gibi şeyleri de görmezden gelebiliriz demektir. Sömürünün herhangi bir biçimini görmezden gelme yetisi diğer tüm sömürüleri de görmezden gelme yetisine eşittir.

* * *

Veganlık, yemek, giyinmek vs. ihtiyaçlar için insan-dışı hayvanlara yönelik şiddetin bir parçası olmayı reddetmenin ötesinde, toplumun tümünü etkileyen bir şiddet eyleminde rol oynamayı reddedmiştir. Veganlık, kapitalist toplumlarda az kazanım için birçoğuna eziyet etme prensibine karşı insanlığı duyarsızlaştırmak amacıyla kurnazca yapılan endüstriyel dayatmayı gözler önüne sermek ve bunu sonlandırmak için emek verir.

-Joseph M. Smith

“Veganlık Tehdidi”

Kapitalizm artık -kitle iletişim araçları, hızlı ulaşım sistemleri, bilgisayarlar, ekonomik planlar vb. gibi- modern teknoloji araçlarıyla hayat şartlarını kontrol edebilmektedir. Gördüğümüz dünya gerçek dünya değil, dünyanın görmeye koşullandırıldığı yüzüdür... Hayatın kendisi seyirci tarafından tasarlanmış bir şov haline gelmiştir... Artık gerçeklik, tecrübe ettiğimiz değil, izlediğimiz ve üzerinde düşündüğümüz bir kavramdır.

-Larry Law

“Merasim: İskelet Anahtar”

Devrimci Çaba

Kendimizi ve etrafımızdaki dünyayla ilişkimizi anlamak devrim için atılacak ilk adımdır. Ardından anlayışımızı pratik bir hareket programına uyarlamalıyız. Hareket derken, organize bir grupta işbirliği içinde gösteri gerçekleştirirken inançlarımızı belirttiğimiz ya da bir istismar faaliyetine yönelik planlı bir baskından ibaret haftalık ya da aylık olaylardan bahsetmiyorum.

Hareket bu kadar kısıtlı değildir. Günlük hayatlarımızda, rutin veya rutin olmayan aktivitelerimizde de bulunabilir. İnançlarımızı iş yerinde veya yemek masasında geçen diyaloglar sırasında konuşarak öne sürdüğümüzde *rol yaparız*. Aslında fark edelim ya da etmeyelim, her yaptığımız bir hareket ya da hareketler serisidir. Bunun farkında olmak,

günlük hayatlarımızı bastırılmış ve ötekileştirilmişlikten, kurtarıcı ve devrimsele dönüştürmemizi sağlar.

Devrimin görevi basittir: hayatınızı kafanızda tasarladığınız alternatif, devrimci toplumun minyatür bir modeline dönüştürmek. Siz çevrenizdeki dünyaya ait küçük bir evrensiniz ve davranışlarınızdan en temel olanı bile, parçası olduğunuz toplumsal yapıyı etkilemektedir. Bu etkilerin kendi doğası içinde olumlu ve radikal olmalarını sağlayın.

Devrim bakış açımız tarafından yönlendirilerek ve şefkat duygusu tarafından harekete geçirilerek yaşam stilimizin bir parçası haline gelmelidir. Düşündüğümüz her fikir, söylediğimiz her sözcük, gerçekleştirdiğimiz her eylem kaynağını radikal uygulamalardan almalıdır. Tutkularımızı, bize öğretilmiş düşünceleri sürekli eleştirerek ve gerçekte ne istediğimizi durmadan sorgulayarak özgür bırakmalıyız. İsteklerimiz belli olduğunda, bu isteklerin menfaatleri doğrultusunda hareket etmeliyiz.

Toplumumuzun nasıl işlediğini tanımladıktan ve gerçekte ne istediğimize karar verdikten sonra, şimdiki kaldırıp yerine geleceği inşa etmek için çalışmaya başlamalıyız -ve bu görevleri eşzamanlı olarak yerine getirmeliyiz. Sömürünün izlerini yok ederken, aynı zamanda odaklanmalı ve doğaçlama olarak, taze, yepyeni kurumlar tarafından desteklenen yeni toplumsal ve çevresel ilişki biçimleri yaratmalıyız.

Örneğin, ekonomi bağlamında konuşmak gerekirse, bugün özel mülkiyet olan yerde yarın sosyal mülkiyet olmalıdır. Günümüzde irrasyonel piyasa güçleri tarafından yönetilen üretim, tüketim ve kaynak dağılımı, yerini gelecekte maddi eşya ve hizmetlerin edinimi, dağılımı için eşitliğe, çeşitliliğe, dayanışmaya, bağımsızlığa ve/veya görüşümüze rehberlik eden her ne hayal ediyorsak ona dayanan bir sisteme bırakmalıdır.

Veganın öngörüsü hayvanlara eziyet etmekten arınmış bir dünyadır. Dahası, insan toplumu ve onun doğal çevresi ile tam anlamıyla barış içinde ve akılcı bir ilişki öngörür. Tıpkı, veganların insan olmayan hayvanların değerinin ekonomistler tarafından değil, sadece insan şefkatiyle ölçülebileceğini gösterdikleri gibi, yoğun ekoloji hareketi de bize göstermiştir ki hayvan olmayan doğa, ekonomik olarak niceliği ölçülemeyecek bir değere sahiptir. Sosyalistler tarafından proletaryaya, feministler tarafından kadınlara, toplumcular tarafından farklı renkteki insanlara ve marjinal etnisitelere, "youthist"ler tarafından genç ve yaşlılara, ve özgürlükçüler tarafından devletin namlusu ucundakilere karşı gösterilen bu şefkat, veganlar ve radikal çevreciler tarafından insan olmayan dünyaya karşı hissedilen şefkatle aynı duygudur. Her birimizin tüm bu radikal "tipler" haline gelmesi -ve ideolojileri tek, bütünsel bir teori, görüş, strateji ve uygulamada birleştirmesi- gerektiği artık göz ardı edemeyeceğimiz bir gerçektir. Sadece gerçek şefkat üzerine kurulu bir bakış açısı ve hayat tarzı günümüz toplumunun sömürgeci oluşumlarını yok edebilir ve arzu edilen gerçeklik ve ilişkileri inşa etmeye başlayabilir. Bana göre anarşinin özü budur. Zulme karşı verilen tüm mücadeleleri kendi kendine kucaklamayan hiç kimse benim anarşist tanımıma uymaz. Bu fazla bir beklenti gibi gözükabilir, ancak bunu her bir fertten beklemekten hiçbir zaman vazgeçmeyeceğim.

* * *

Çürümekte olan sistemin insanlık karşıtı çöplüğü... yok edilmeli ve edilecektir de... Bu bizim için yeterince çabuk olmayacak. Çöküş evde başlamaktadır. Tüm macerayı ortadan kaldıran toplumun kendisinin ortadan kaldırılması gerçek macera haline gelir.

-Anti-Authoritarians Anonymous

“Adventures in Subversion”

Teori ya uygulanabilir bir teori –devrimci uygulamaya ait bir teori- olacaktır ya da hiçbir şey... Fikirlerle dolu bir akvaryumdan, dünyanın üstünkörü yorumlanmasından başka hiçbir şey. Fikirler diyarı farkına varılmayan arzuların ebedi bekleme odasıdır.

-The Spectacle

Sonsöz

Hayvan Hakları ve Sosyal Devrim'in ilk versiyonunu yazmamın ardından, bir yıldan fazla süredir kendimi keşke daha kapsamlı hale getirseydim diye hayıflanırken buluyorum. Aslında hayvan özgürlüğü hareketi içerisinde yer alan seçim-karşıtı (kürtaj) eğilimlere karşı bir eleştiri yoktur. Bu yaklaşımlar güçlü ve büyümektedir ve bunlar yalnızca kadının üreme özgürlüğüne değil aynı zamanda veganlığın temel mantığına karşı da bir tehdittir. Kısaca, veganlık, kürtaj karşıtlığı Veganizm, “yaşamı desteklemek” ile eş anlamlı değildir.

Ayrıca, hayvan özgürlüğü hareketinin eleştiriye oldukça ihtiyacı vardır. Şiddet içerikli anlamsız eylemler sayesinde hareket gittikçe artan bir şekilde kızgınlaşmış ve zeminle yaklaşmıştır.

Sonuç olarak, umarım “hayvan özgürlüğü” kavramını dolu bir şekilde anlatmışımdır. Hayvanları gerçekten özgürleştirebilir miyiz? Özgürleştirme onunla yalnızca kendimizi özgür kılabilmişimiz öznel bir süreç değil midir?

Bu ve diğer sorular öyle ya da böyle bir şekilde ele alınmalıdır. Sanırım bunun için başka bir yayını beklemeleri gerekecek.

-Brian A. Dominick

August, 1996

Hayvan Hakları ve Sosyal Devrim'in Üçüncü Baskısı İçin Sonsöz

Bu kitapçığın ikinci baskısı bir yıl kadar önce baskıya gittiğinde, orijinal metinde söz edilen bazı kavramlar hakkındaki düşüncelerimi ortaya koyan kısa bir “Sonsöz” eklemiştim. Makalenin içeriğine yönelik ciddi editöryel değişiklikler yapmaktansa, konu hakkındaki bazı güncel saptamalarımı tartışmayı tercih etmiştim.

Özgürlük Üzerine

“Özgürleştirme” teriminin ben ve başkaları tarafından aslında hayvanları insan elinden çektikleri eziyet ve zulümden *kurtarma* anlamında kullanılması şu anda orijinal çalışmayla ilgili yaşadığım problemler arasında yer almaktadır. Özgürleştirmenin öznel bir bilinçlendirme ve kendi kendini güçlendirme sürecine dayanan bir insan kavramı olduğuna inanıyorum. Özgürleştirme kişiseldir ve sadece fiziksel anlamda zincirleri

kaldırmaktan çok daha karmaşıktır. Bir tutsağın kapalı olduğu hücreden serbest bırakılması, otoriter bir toplumun baskılarından da “özgürleştirilmiş” olduğu anlamına gelmeyebilir. Kadın veya erkek sadece hücresinden “çıkarılmıştır”. Özgürleştirmeyi başarmak -ki bu belki herhangi bir dünyevi varlık için olanaksız bir idealdir- herhangi bir hayvanın kabiliyet sınırının ötesinde yer alır.

İstismar edilmiş ve şiddet görmüş (ve elbette psikolojik hasardan da muzdarip) hayvanların da tıpkı baskıya maruz kalmış insanlar gibi psikolojik ve öznel iyileşme sürecine girmeleri gerektiği tartışılabilir. Fakat kişisel iyileşme bile, teorik olarak birçok insan olmayan hayvan türünün kapasitesi sınırları içinde, tam manasıyla özgürleşme değildir. Yaptığım tanıma göre özgürlük insan olmayan canlıların (ve bazı insanların) gerçekleştirme kapasitesine sahip olmadığı toplumsal bir bilinç artışı gerektirdiği için, yapısı iyileşmenin yapısından çok daha karmaşıktır.

Tüm bunlar bir anlambilim meselesi olarak görünebilir. Fakat daha fazlası olduğunda ısrar ediyorum. Gereğinden uzun zamandır insan özgürlüğü sosyal/yapısal bir süreç olarak algılanmıştır. Toplumsal koşulları değiştirdiğimizde, özgürleştirilmiş oluyoruz. İnanıyorum ki çok daha fazla diyalektik bir yaklaşım sıradadır. Toplumu özgürleşmeyi kolaylaştıracak şekilde yeniden yapılandırmadan evvel, kolektif bireyler olarak kendimiz özgürleşmiş hale gelmeliyiz. Aynı zamanda, kişisel olarak özgürleşmekten (yani güçlenmekten, aydınlanmaktan vs.) evvel toplumu ve kurumlarını yeniden yapılandırmalıyız. Bu bir paradoks gibi gözükabilir, bizi kuyruğunu yakalamaya çalışan kedilere döndürebilir. Fakat konuya diyalektik açıdan kademeli, çift yönlü, inişli çıkışlı bir süreç olarak baktığımızda, özgürlük teorisinin karmaşıklığı, çözülmeye başlar.

Kendisini “hayvan hakları savunucusu” ilan eden, şüphesiz kendilerini adanmış ve samimi aktivistler olan kişiler genellikle iki noktayı gözden geçirir. İlki, insan sadece kendi kendini özgürleştirebilir. Diğerleri için umabileceğimizin en fazlası onları kendi kendilerini özgürleştirmekten alıkoyan kısıtlamaları ortadan kaldırmak olabilir. İkincisi, sadece içlerindeki baskının karmaşıklığını anlayabilen kişiler özgürleşme süreci vasıtasıyla onunla savaşılabılır. Sayısız yüzyıl boyunca insanların özgürlük konusunda en başarılı girişimleri, sadece baskıcı toplumların otoriter dayatmalarından kurtulmak amacı taşıyan umutsuz mücadelelere dönüşmüştür. Tıpkı kafesteki hayvanlar gibi, aklımızda kafesin yok edilmesinden başka çok az mesele vardır. Öte yandan, kafesteki hayvanların tersine, her şeyden önce kafesin *neden* var olduğunu anlama potansiyelimiz mevcuttur. Biliriz ki her zaman başka kafesler olacaktır ve (hem insanlar hem de insan olmayan canlılar için) bu kafesleri üreten *sosyal* aygıtı yok edene kadar, umabileceğimiz en mümkün özgürleşme geçici ve göreceli özgürlüktür.

Veganlığı Yeniden Tanımlamak

Bazı terimleri, özellikle “veganlık” terimini açıklığa kavuşturmak isterim. İnanıyorum ki orijinal tanımlamam doğrudur ancak makalenin kalanında, “vejetaryenlik” tanımından farkı yeterince belirgin olmadığı için karmaşık hale geldi. Açık olursam: veganlık doğrudan ya da dolaylı olarak hissedilen varlıkların -bu varlıklar insan ya da hayvan olabilir- acı çekmesine sebep olan davranışlardan, etik sebeplerden ötürü bilinçli olarak uzak durulmasıdır. İnsanlar veganlığa iki ana yol aracılığıyla ulaşırlar: hayvan hakları/refahı/özgürlüğü için duyulan kaygı ve (şiddetli bir biçimde hayvancılık tarafından zarar gören) doğal çevre için duyulan kaygı. Hayvandan elde edilmiş besin

tüketiminden uzak durmak basitçe vejetaryenlik olarak tanımlanmaktadır. Et tüketiminden uzak durmak genellikle “vejetaryenlik” olarak bilinir ancak doğrusu “lacto-ovo vejetaryenlik” ibaresidir, çünkü bunun uygulayıcıları mandıra ürünleri ve yumurta yemeyi sürdürmektedirler. Vejetaryenlerin büyük kısmı bu şekilde davranır çünkü bu diyet daha sağlıklıdır. Bundan ötürü deri eşyalardan, hayvanlar üzerinde test edilen ürünlerden ve bu tür şeylerden kaçınmak için açık bir nedenleri bulunmamaktadır.

Veganlığın bir varolma biçimi olmadığını belirtmek önem arz etmektedir. Öncelikle, duyarlı bir varlığı oluşturan şeyin ne olduğu hakkında çok sayıda yorum vardır. Kimileri memelilerden böceklere tüm hayvanların bu kategoriye dahil olmaya hakkı olduğunu savunur. Uç noktada ise tüm bitki ve hayvanların bu ayırmadan eşit olarak pay alması gerektiğini savunarak yalnızca meyve ve çerez yemeyi seçenler bulunmaktadır (bu insanlar genellikle frutaryen olarak adlandırılır). Bununla birlikte kimileri, böcekler ve kabuklular gibi bireysel bir iradesi, ayırıcı bir karakteri, karmaşık sinirsel araçları olmayan hayvanları “hisseden” olarak tanımlamamaktadır. Burada bir tartışmaya girecek durumum yok, ancak şunu söylemek yeterli olacaktır: kişinin kendi tanımlarının özellikleri ne olursa olsun, hepimiz aynı genel prensipleri paylaşmaktayız ve hepimiz bu prensiplerle en iyi bildiğimiz şekilde yaşamaya çalışıyoruz.

İkinci olarak veganlık, hepimizin yaşamayı sadece umduğu bir idealdir. Zira modern yaşamın “gereklilikleri” haline gelen otomobiller, fotoğraf filmleri vb. gibi ürünlerde hayvanlardan elde edilmiş kısım ya da bileşenler kullanılmaktadır. Evcil hayvan yemi ise yine diğer bir su götürür meseledir. İdealimize doğru büyük kişisel adımlar atarken, ancak elimizden gelenin en iyisini yapmayı umabiliriz. Tüm yaptığımız, veganların merhametli yaşam tarzı için çok basit bir fedakarlık olarak olarak gördüğü, et yeme eylemini bırakmak olsa bile, insan olmayan varlıkların istismarına katkımızı azaltmış oluruz. Kendi üzerimize gerçekleştirilmesi imkansız talepler yüklersek bunu tükeniş takip edecektir ve bu aşırı beklentiler başkalarının üzerine yüklendiğinde ortaya çıkan tipik sonuç daha fazla ötekileştirme olacaktır.

Yaşam Tarzıcılığının Yükümlülükleri

Çoğu eski moda olan sıkıcı radikallerden tiksinenlerin en başında ben geliyorum. Bunlar, yaşam tarzı değişikliklerinin, sosyal kurumların tekrar yapılandırılması ile sınırlanmış olan “gerçek” sosyal değişim eyleminin en azından arka koltuğunda yer almaları gerektiğini iddia ederler. Yine de söz konusu radikallerin, kişisel değişimin geniş kitlelerce benimsenmesinin devrim olacağı görüşü önemlidir. Her iki uçtaki aşırılıktan da uzak durmalıyız. Maalesef çağdaş anarşistler ve benzeri veganlar yaşam stili yaklaşımına eğilim göstermektedirler. Bu addendumun ilk bölümünde belirttiğim üzere, bu işin özünde yaşamsal bir diyalektik bulunmaktadır. Ve yine *Hayvan Hakları ve Sosyal Devrim*'in metninde bahsettiğim üzere, bir kişinin hayat tarzını değiştirmesi, buna milyonlar dahil olsa da dünyayı değiştiremez, zira seçkinlerin eliyle biçimlendirilen sosyal yapılar onların ilgi alanlarına hizmet etmektedir.

Bazı radikaller “devrimden sonra” yaşam stillerimizin değişeceğini iddia edecek kadar ileri giderler. Bu, oldukça aptal bir düşüncedir. Bilinçsiz tüketiciler, yumuşak başlı yurttaşlar, karı kocalar vb. olarak yetiştirilenlerimiz, günlük faaliyetlerini radikal bir biçimde değiştirmelidir. Aksi halde bir gelecek kurmamız imkansızlaşacak, durağan bir toplum haline geleceğiz. Aslında, içinde bulunduğumuz anın yüzeysel ve gösterişli etki

ve öğelerine değer vermeyi bırakmayı öğrenene dek, etrafımızdaki dünyayı değiştirmeye kalkışmayacağız. Et tüketmekten vazgeçmeye gönüllü olana dek, yüksek sosyal ve çevresel bedellerine karşın et üretimini baltalayan sosyalist bir ekonomi kurmayacağız. Makul bir ekonomi anlayışının kaçınılmaz taahhüdü, hayvan sömürsü endüstrisinin fesh edilmesi olacak ve bu önlemler bu tarz bir ekonomi oluşturma gücüne sahip kişiler (yani insanlar) için halihazırda açıkça göz önüne durmaktadır. Ama et tüketiminden vazgeçmeye gönlümüz yokken, neden böyle bir sistemi getirmeye çabalayalım ki?

Son olarak, şunu belirtmek gerekir ki, hayat tarzında yapılan vegan olmak gibi değişimler aslında sağlam bir aktivizm türü oluşturmamaktadır. Aktivist olmak için sadece bir taraf olmak özellikle de sessiz bir taraf olmaktan çok daha fazlası gerekir.

Brian A. Dominick

Ekim, 1997

HAYVAN ÖZGÜRLÜĞÜ VE SOSYAL DEVRİM

"İnsan, toplumu ve onun doğal çevresi ile tam anlamıyla barış içinde ve akılcı bir ilişki öngörür. Tıpkı, veganların insan olmayan hayvanların değerinin ekonomistler tarafından değil, sadece insan şefkatiyle ölçülebileceğini gösterdikleri gibi, yoğun ekoloji hareketi de bize göstermiştir ki hayvan olmayan doğa, ekonomik olarak niceliği ölçülemeyecek bir değere sahiptir. Sosyalistler tarafından proletaryaya, feministler tarafından kadınlara, toplumcular tarafından farklı renkteki insanlara ve marjinal etnisitelere, "youthist"ler tarafından genç ve yaşlılara, ve özgürlükçüler tarafından devletin namlusu ucundakilere karşı gösterilen bu şefkat, veganlar ve radikal çevreciler tarafından insan olmayan dünyaya karşı hissedilen şefkatle aynı duygudur. Her birimizin tüm bu radikal "tipler" haline gelmesi -ve ideolojileri tek, bütünsel bir teori, görüş, strateji ve uygulamada birleştirmesi- gerektiği artık göz ardı edemeyeceğimiz bir gerçektir. Sadece gerçek şefkat üzerine kurulu bir bakış açısı ve hayat tarzı günümüz toplumunun sömürgeci oluşumlarını yok edebilir ve arzu edilen gerçeklik ve ilişkileri inşa etmeye başlayabilir. "

Brian A. Dominick
Çeviri: Barış Gün, İlksen Baysaling

